VARIANTELE ACCENTUALE LIBERE – PRECIZĂRI ŞI ACTUALIZĂRI

CRISTIAN MOROIANU
Universitatea din Bucureşti

I. În limba română, accentul este dinamic şi mobil, pronunţarea mai puternică a unei silabe depinzând de raţiuni economice, etimologice, gramaticale, analogice sau, eventual, eufonice sau prozodice. Nu se poate vorbi, aşadar, de o libertate absolută a accentului, ci de o mobilitate condiţionată de particularităţile fiecărui cuvânt sau a unor serii de cuvinte care au o anumită structură fonetică sau, mai ales, morfematică. Accentul este considerat un morfem suprasegmental - în unele cazuri, cu valoare distinctivă din punct de vedere lexical, gramatical sau sociocultural - şi poate sta pe oricare dintre următoarele poziţii:

a) oxitonă (vezi, mai ales, împrumuturi din turcă sau din franceză: *agá*, *baclavá*, *başá*, *cacealmá*, *chehaiá*, *cherhaná*, *mucavá*, *sarmá*, *temeneá* etc., respectiv *abandón*, *antét*, *antréu*, *batón*, *bidéu*, *biróu*, *bistróu*, *cabarét*, *cabernét*, *caróu*, *croşéu*, *decoltéu*, *dinéu*, *expozéu*, *filéu*, *garóu*, *mantóu*, *paltón*, *panacéu*, *reléu*, *reşóu*, *saléu*, *turnéu*, *voléu* etc., majoritatea absolută a cuvintelor terminate în consoană: derivatele substantivale cu sufixele *-áj*, *-mént*, *-mânt*, *-tór*, *-ísm*, *-íst* etc., derivatele adjectivale cu sufixele *-ív*, *-ál*, *-ánt, -ént* etc., compusele cu sufixoide: *-cíd*, *-fág*, *-fér*, *-fíl* / *-fób*, *-fúg* / *-pét*, *-fórm*, *-gén*, *-gráf*, *-lóg*, *-mórf* etc., la care se adaugă verbele de conjugarea I, a II-a şi a IV-a etc.);

b) paroxitonă (vezi, indiferent de origine, exemple de tipul *acúză*, *acváriu*, *adágiu*, *ansámblu*, *arámă*, *balcánic*, *balénă*, *balivérnă*, *bancrútă*, *cabálă*, *cabriolétă*, *cadástru*, *cadénţă*, *cagúlă*, *damigeánă*, *escádră*, *fantásmă*, *fasóle, gherílă*, *glicerínă*, *gogoáşă*, substantivele derivate cu sufixele abstracte *-eánă*, *-eáncă*, *-énţă*, *-éţe*, *-ínţă*, *-itáte*, *-iúne*, *-re*, *-túră* etc., derivatele în *-eásă*, *-íţă*, *-oáică*, substantivele şi adjectivele derivate în *-toáre*, verbele de conjugarea a III-a, compusele cu sufixoide: *-filíe*/*-fobíe*, *-logíe*, *-técă* etc.)[1];

[1] După Valeria Guţu Romalo, la substantive şi la adjective, „silaba accentuată a radicalului precedă direct sau la un interval de o silabă flectivul" (*Morfologie structurală a limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei, 1968, p. 105).

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

c) proparoxitonă (*acrópolă, ácvilă, adópție, batjócură, canálie, caracátiță, dihánie, dihónie, evolúție, fascículă, filípică*, substantivele analizabile în *-ístică, -itúdine, -áție* etc.);

d) pe silaba anterioară poziției proparoxitone (vezi, mai rar, datorită dificultății de pronunțare, *chélneriță, dóctoriță, férfeliță, gărgăriță,* seria numeralelor cardinale compuse de la 11 la 19, seria numeralelor ordinale corespondente între al 11-lea și al 19-lea etc.)[2].

II. Poziția accentului românesc se explică, în cazul cuvintelor moștenite, prin pronunțarea lor etimologică din spațiul dunărean, corespunzătoare - cronologic - etapei de trecere de la latina populară la limba română (vezi, spre exemplu, *adăpóst* < lat. *ad-depos[i]tum, albínă* < lat. **albina, bărbát* < lat. *barbatus, bășícă* < lat. *vessica, bătrân* < lat. *vet[e]ranus, bucátă* < lat. *buccata, cămășă* < lat. *camisia, cărindár* < lat. *calendarius* [*mensis*], *căpriór* < lat. *capreólus, căscăúnd* < lat. **cascabundus, cârnáț* < lat. *carnaceus, codobátură* < lat. *codobattula, dumínică* < lat. *dominica* [*dies*], *Dumnezéu* < lat. *Dom[i]ne deus, făurár* < lat. *Februarius, feméie* < lat. *familia, fierbínte* < lat. *ferventem, găínă* < lat. *gallina, muiére* < lat. *muliérem* etc.)[3] etc. Unele dintre cuvintele moștenite cunosc, la nivel popular sau dialectal, diverse variații accentuale, explicabile fie prin analogie, fie prin tendințe de pronunțare, care corespund, pe de o parte, raportării involuntare la un model accentual dominant, și, pe de altă parte, unei eventuale condiționări contextuale (vezi, spre exemplu, varianta mirabilă *cătină* (pronunțare accentuată, în ciuda caracterului neobișnuit al unui *-ă-* forte, probabil după modelul lui *áfină, mlăștină, pútină*) în loc de *cătínă,* varianta *dúminică*, cu accentul pe prima silabă după modelul accentuării similare a tuturor

[2] Vezi o prezentare amănunțită, cu bibliografie, a situației accentului românesc în Francisc Király, *Contacte lingvistice*. *Adaptarea fonetică a împrumuturilor româneşti de origine maghiară*, Timișoara, Editura Facla, 1990, capitolul *Accentul,* p. 63-80. Autorul discută următoarele aspecte, prin comparație cu limba maghiară: accentul românesc are funcție contrastivă; plasarea sa ține cont de structura internă a cuvântului; limba română are ca poziții accentuabile silaba ultimă și penultimă a radicalului și se caracterizează (indiferent de originea cuvintelor) prin „reguli accentologice"; prin raportare la acestea, situațiile deviante sunt „prea numeroase pentru a fi considerate excepții".

[3] Deplasările de accent se manifestau încă din latina populară, fiind atât transmise, cât și continuate ca tendințe în unele limbi romanice, spre exemplu în română, italiană și spaniolă. Vezi, în acest sens, Alexandru Niculescu, *Un fenomen romanic semicult: accentuarea regresivă*, în SCL XX/1969, nr. 2, p. 157-165. După modelul substantivelor moștenite și al derivatelor în *-eá*, spre exemplu, împrumuturile din turcă și din neogreacă de tipul *acadeá, alageá, besacteá, bidineá, bocceá, cafeá, canapeá, cerceveá, dușumeá, frigăneá* etc. și-au menținut accentuarea etimologică oxitonă, constituind, împreună, o clasă foarte stabilă, bogată și, în consecință, cu mare forță de atracție.

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

celorlalte zile ale săptămânii[4], varianta *frânghíe* în loc de *frânghie*, varianta *mascúr* în loc de *máscur*, varianta *míjloc*[5] în loc de *mijlóc* etc.).

În cazul împrumuturilor populare, mai vechi sau mai noi, pătrunderea pe cale orală și folosirea lor de către vorbitori obișnuiți (în lipsa existenței unor norme ortoepice sau, ulterior, indiferenți față de ea) justifică accentuarea „etimologică" acolo unde o anumită influență externă este dominantă sau în măsura în care ea corespunde modalităților firești de pronunțare a cuvintelor românești cu structură fonetică similară. Altfel, cuvintele străine împrumutate își schimbă, treptat, poziția accentului în funcție de diverse atracții și tendințe interne de pronunțare: spre exemplu, magh. *árpakása* a fost integrat, analogic, în seria derivatelor în *-áș*, fiind accentuat oxiton (*arpacáș*), accentuarea regională *báljam* (din magh. *balszam*) a piedut teren în fața celei interne oxitone (*balsám*), cu un mai mare suport analogic, var. reg. *bárșon* (din magh. *bárson[y]*) este concurată, cu succes, de var. astăzi literară, *barșón*, susținută, de asemenea, analogic, magh. *bánat* nu se putea adapta în română decât cu accentuare oxitonă (*bănát*), prin atracție, de asemenea, analogică, ca și, de altfel, magh. *beteg*, al cărui rezultat, cu accentuare analogică, este *beteág*; la fel se întâmplă cu magh. *bakancs*, al cărui rezultat analogic este pl. *bocánci*, cu magh. *bolond*, din care a rezultat var. *bolând*, cu magh. *kápolna*, al cărui rezultat este *căpâlnă* etc. La toate exemplele citate mai sus se poate vorbi despre o „românizare" accentuală (e adevărat, uneori secundară), în sensul accentuării etimoanelor respective după modele interne seriale, mai bogate și, ca urmare, mai „atractive"[6]. Tot despre „românizare" accentuală este vorba și în cazul împrumuturilor verbale, mai ales din maghiară: vezi *bănuí* (din magh. *bán*), *bântuí* (din magh. *bánt*), *burzului* (din magh. *borzol*), *cermălui* (reg.) „a face gălăgie" (din magh. *csármál*) etc., unde accentul etimologic pe prima silabă a fost mutat, analogic, inclusiv din rațiuni morfologice, pe ultima silabă[7]. În cazul unor cuvinte de tipul *cálfă*, *ciórbă*, *dulámă*, *fótă*, *pășă* etc., accentuate paroxiton, diferența accentuală față de etimoanele turcești oxitone citate de către dicționare (*kalfa*, *çorba*, *dolama*, *fota*, *paşa* etc.) se explică, în primul rând, prin aceea că, în realitate, ele au pătruns la noi prin mediere sud-slavă[8], integrându-se, o dată în plus, tendințelor interne

[4] La fel s-a întâmplat și în latină, unde, spre exemplu, *Mercúris* [*dies*] s-a transformat în *Mércuris* [*dies*] sub influența lui *Lúnis*, *Mártis*, *Jóvis* [*dies*]. Pentru alte exemple, atât moștenite, cât și împrumutate, vezi Sextil Pușcariu, *Limba română, vol. II. Rostirea*, ediție îngrijită de Magdalena Vulpe, cu studiu introductiv de Andrei Avram, București, Editura Academiei Române, 1994, p. 96-100.

[5] Ambele considerate literare începând cu DOOM[2].

[6] „Schimbarea locului ocupat de accent în cuvintele împrumutate din maghiară este rezultatul procesului de adaptare pe teren românesc. In acest proces al presiunii sistemului accentologic din limba română, caracteristicile fonemelor din etimonul extern, convenabile accentului românesc, sunt valorificate pe deplin" (vezi Francisc Király, *op. cit.*, p. 80).

[7] Pentru indicații etimologice, am folosit DEX, DLR și DELR s.v.

[8] Vezi Sextil Pușcariu, *loc. cit.*, p. 99.

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

de regresiune accentuală. De altfel, adaptarea accentuală a împrumuturilor directe din turcă la modelul/modelele dominant/e din română a fost favorizată de faptul că, în această limbă, accentul are un grad relativ mare de instabilitate[9].

III. La fel se întâmplă şi cu împrumuturile introduse în limbă de către vorbitori bilingvi instruiţi care îşi „asumă" respectarea accentuării etimologice preluând-o şi promovând-o ca atare. Varianta accentuală paroxitonă *ábil* (explicabilă din lat. *habilis*, it. *abile*) a fost înlocuită, treptat, la nivelul limbii literare, cu cea oxitonă (*abíl*), din fr. *habile*; varianta paroxitonă *áfon* (din ngr. *άφωνος*) a fost înlocuită de cea oxitonă *afón* (din fr. *aphone*); varianta proparoxitonă *álgebră* (din ngr. *άλγεβρα*, infl. de fr. *algèbre*) a fost înlocuită de cea paroxitonă *algébră* (din fr. *algèbre*, germ. *Algebra*); varianta paroxitonă *aligátor* (din germ. *Alligator*) a fost înlocuită de cea oxitonă *aligatór* (din fr. *alligator*); tot aşa, *anécdotă* (din ngr. *ανέκδοτο[ν]*) a fost înlocuită prin *anecdótă* (din fr. *anecdote*), *anónim* (din ngr. *ανώνυμος*, lat. *anonymus*) prin *anoním* (din fr. *anonyme*), *ant[h]epátie* (din ngr. *αντιπάθεια*) prin *antipatíe* (din lat. *antipathia*, fr. *antipathie*), *aristocrátie* (din ngr. *αριστοκρατία*) prin *aristocraţíe* (din fr. *aristocratie*), *arseníc* (din fr. *arsenic*) prin *arsénic* (din lat. *arsenicum*), *arúspice* (din lat. *haruspex*, *haruspicis*) prin *aruspíce* (din fr. *[h]aruspice*), *ásil* (din ngr. *άσυλο*) prin *azíl* (din fr. *asile*, lat. *asylum*), *básculă* (din it. *bascula*) prin *bascúlă* (din fr. *bascule*), *bicéps* (din fr. *biceps*) prin *bíceps* (din lat. *biceps*), *caríe* (din fr. *carie*) prin *cárie* (infl. de lat. *caries*), *cátedră* (din lat. *cathedra*) prin *catédră* (infl. de germ. *Katheder*) etc.

IV. Variantele accentuale prezentate mai sus sunt, în realitate, variante etimologice (externe), explicabile prin pătrunderea în română a aceluiaşi concept din două sau mai multe limbi diferite, dar înrudite originar sau/şi cultural. Din punct de vedere strict lexicologic, ele trebuie considerate cuvinte diferite, dublete etimologice accentuale, fiecare provenit din câte un singur etimon direct (realitate confirmată de modalitatea de accentuare, de zona sau momentul împrumutului etc.). Cvasiidentitatea fonetică şi structurală, la care se adaugă identitatea semantică se explică prin originea (directă sau indirectă) comună a tuturor exemplelor de mai sus, ceea ce îndreptăţeşte considerarea lor ca variante etimologice ale unei unice unităţi lexicale atât la nivelul vorbitorilor, cât şi la nivelul tratării lor lexicografice. În mod convenţional, este socotită unitate lexicală de referinţă, cu rol de cuvânt-titlu în dicţionar, varianta care corespunde normei literare actuale, stabilită pe baza uzului dominant şi a unor raţiuni structurale explicabile istoric şi cultural. Din punct de vedere lexicologic, variantele etimologice „neliterare" (atât cele accentuale, cât şi cele fonetice, grafice etc.) nu sunt greşite, ci reprezintă argumente pentru corecta interpretare a biografiei unui cuvânt. Propunerea noastră în privinţa statutului variantelor etimologice neliterare este

[9] Despre schimbările de accent ale împrumuturilor turceşti în română, vezi Emil Suciu, *Influenţa turcă asupra limbii române. I. Studiu monografic*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2009, p. 312-317.

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

considerarea lor ca variante „istorice” şi tratarea lor ca atare în dicţionare, atât explicative, cât şi etimologice. Nu putem vorbi, în asemenea situaţii, despre „românizare” accentuală decât în sensul asumării acelor variante externe care dovedesc/confirmă, prin uzul dominant, o integrare în tiparele accentuale ale limbii noastre (modelate, mutatis mutandis, mai ales după model francez). Introducerea în discuţie a noţiunii de variantă accentuală literară este valabilă începând cu epoca modernă de evoluţie a limbii române, odată cu primele preocupări de normare a cuvintelor (la nivel fonetic şi/sau grafic, accentual, morfologic)[10].

V. Apariţia în primul rând a dicţionarelor explicative a reprezentat un pas important în evidenţierea sui generis a variantelor accentuale recomandabile pentru exprimarea literară. Cea dintâi lucrare lexicografică în care se dau sistematic indicaţii asupra accentuării cuvintelor-titlu este *Lexiconul românesc-nemţesc* al lui Ion Budai-Deleanu, lucrare încheiată în 1818, dar care nu a fost niciodată publicată[11]. Notarea accentului apare rar pe parcursul secolului al XIX-lea şi mai degrabă pentru evitarea unor posibile confuzii (în acest sens, vezi *Dicţiunaru româno-francesu* al lui Raoul de Pontbriant, apărut la Bucureşti în 1862). Dicţionarele explicative care notează consecvent accentul cuvintelor-titlu sunt, în ordine, *Dicţionar româno-german* al lui Theochar Alexi, ediţia a II-a, Braşov, 1906 (ed. I, 1886), *Etymologicum Magnum Romaniae* al lui B.P. Hasdeu, vol. I-III, Bucureşti, 1887-1893, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, vol. I-III, Bukarest, Staatsdruckerei, 1903-1924, *Dicţionarul-tezaur al limbii române*, început sub conducerea lui Sextil Puşcariu în 1913, *Dicţionarul enciclopedic ilustrat „Cartea românească”*, de Ion-Aurel Candrea şi G. Adamescu, Bucureşti, 1931, *Dicţionaru limbii româneşti* al lui August Scriban, Iaşi, 1939 etc. Dintre acestea, o poziţie interesantă are, în continuarea dicţionarului academic, August Scriban, care atrage atenţia, într-o formă particulară, asupra oscilaţiilor accentuale ale cuvintelor, cu explicaţii etimologice, geografice sau analogice: *abducţiúne* şi *abdúcţie*, *aberaţiúne* şi *aberáţie*, *abilitaţiúne* şi *abilitáţie*, *abjecţiúne* şi *abjécţie* şi toate situaţiile similare; *ábil*, fals *abíl*; *aborigén* (corect rom. ar fi *aborígin*); *ácid* (lat. *ácidus*), fals *acíd* (după fr.); *acrópolă* şi *-ólă*; *aeronaútic* şi *-náutic*; *agá* şi *ágă*; *ágil* (lat. *ágilis*), fals *agíl* (după fr.); *álbum* (lat. *álbum*), fals *albúm* (fr. *album*), vulg. *albón* (rus. *albóm*); *algébră* şi (mai rar) *álgebră* (fr. *algèbre*, it., sp. *álgebra*); *alpácă* (sp. *alpaca*, cuv. peruvian). Ob. *alpacá* (fr. *alpaca* şi *alpaga*); *antíc* (lat. *antíquus*), fals *ántic*; *ántrax* (vgr. *ánthrax*, cărbune). Ar fi mai corect *antráce*, ca *toráce*; *aoleó* şi *aoléu*; *apendíce*

[10] Despre conceptul de dublete accentuale literare, vezi Theodor Hristea, în articolul omonim publicat în „Tribuna României”, 12/1983, nr. 243, p. 11

[11] Vezi Mircea Seche, *Schiţă de istorie a lexicografiei române*, vol. I (De la origini până la 1880), Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1966, p. 25-26. Un glosar în care apare consecvent notarea accentului - este adevărat, doar pentru grafia slavă a cuvintelor-intrare româneşti, nu şi pentru cea latină imediat următoare - este *Dicţionarul româno-german şi germano-român* al lui Andreas Clemens, în ediţia apărută la Braşov în anul 1823.

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

(lat. *appéndix, -cis*, fr. *appendice*), fals *apéndice*; *apócopă* (vgr. *apokopé*), fals *-ópă*; *apóstrof* (vgr. *apóstrophos*). Ob. (dar nu mai bine) *-óf* (după fr.); *árbitru* (lat. *árbiter*, fr. *arbitre*). Și *arbítru* (după fr.); *argonáut* (vgr. *argonáutes*), fals *-aút*; *argúție* (lat. *argútia*). Și *-íe* (după fr.); *arșíță* (Munt., Trans.) și *árșiță* (Mold., Olt.) (lat. **arsicia*); *áulă* (lat. *aula*), fals *aúlă*; *áustru* (lat. *áuster*, it. *áustro*), fals *aústru*; *autocéfal* și *-ál* (vgr. *autokéfalos*); *automóbil, -ă* (cuv. ibrid [...]; fr. *automobile* [...]). Se zice des și rău și *-íl* și *otomobíl*; *bálsam* (lat. *bálsamum*, vgr. *bálsamon*). Și *-ám*; *bateríe* (fr. *batterie*, it. *batteria*), fals *batérie* etc.[12]

Sub conducerea lui Sextil Pușcariu, dicționarul istoric academic al limbii române prezintă, în detaliu, variantele diacronice și diatopice ale cuvintelor, inclusiv cele accentuale, în contextul unor comentarii explicative din care rezultă, atât implicit, cât și explicit, rațiunile interne (analogice) sau externe (etimologice) ale variantelor de diverse feluri. Această atenție acordată variantelor este continuată și după 1965, în *Dicționarul limbii române*, unde variantele de diverse feluri primesc - e adevărat, mai succint - explicații de tip diacronic, diatopic sau diafazic. După modelul acestuia, principalele dicționare explicative generale ale limbii române[13] au preluat, în formă concisă, fără explicații, prezentarea acelor variante pe care autorii/redactorii le-au considerat sau le consideră importante în relația lor cu norma literară. Autorii acestor dicționare nu comentează în niciun fel variațiile formale ale cuvintelor, trecând între croșete variantele neliterare (indiferent de tipul lor). În cazul particular al variantelor accentuale, ele apar trecute sub forma: [Accentuat și: ...] inclusiv în DLR, opțiune din care nu rezultă în ce măsură varianta accentuală dată între croșete este sau nu este literară sau dacă, eventual, s-a diferențiat semantic. O soluție în acest sens, dat fiind numărul relativ mare de variante libere, ar fi corelarea dicționarelor explicative actuale cu principalul instrument normativ al limbii române (DOOM, ediția a II-a, 2005) și găsirea unei soluții lexicografice care să diferențieze între variantele libere și variantele neliterare[14].

---

[12] Vezi SDLR s.v. Etimoanele sunt date întocmai, chiar dacă unele dintre ele necesită clarificări. Este vizibilă (și lăudabilă) încercarea lexicografului de a arăta cum și de ce există variații accentuale, cu intenția de a propune el însuși niște soluții (minimal argumentate). Unele dintre acestea au fost confirmate de evoluția ulterioară a limbii, în timp ce (multe) altele, nu.

[13] Dintre acestea menționăm, în ordine cronologică, DLRLC (1956-1958), DLRM (1958), DEX (1975/1988, 1996/1998, 2009/2012/2016).

[14] Spre exemplu, varianta accentuală primară *dincoáce* (din *de* + *încoáce*) este considerată pe poziție secundară în DEX și în DLR [Accent. și ...], comparativ cu cea secundară, devenită literară, *díncoace* (considerată cuvânt-titlu în dicționarele menționate). În DOOM[2], însă, cele două variante accentuale, folosite, foarte probabil, cu relativ egală frecvență (cu alte cuvinte, în variație liberă), sunt considerate cuvinte diferite: *díncoace*[1] adv. „în această parte" și *dincoáce*[2] adj. invar., adv. „din această parte, de aici", fapt care nu se reflectă, din păcate în dicționarele explicative.

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

VI. În urma consultării ultimei ediții a DOOM-ului[15], am trecut în revistă variantele literare accentuale din limba română și am încercat să găsim explicații complementare celei principale - uzul dominant -, de ordin etimologic și/sau analogic. Ca urmare, am căutat originea variantelor accentuale literare actuale și le-am clasificat în următoarele tipuri și subtipuri.

VI.1. O primă categorie este alcătuită din variante accentuale[16] a căror existență este explicabilă prin etimologie multiplă externă. Astfel, variantele *anafóră* și *anáforă* (figură de stil...) se explică, prima din fr. *anaphore*, iar a doua, din lat. *anáphora* (cf. și it. *anáfora*); *asfixíe* și *asfíxie* (stare de sufocare...) provin atât din fr. *asphyxie*, cât și din it. *asfissia*; denumirea păsării exotice *bengáli* provine din germ. *Bengáli*, it. *bengáli*, iar varianta „rară" a acesteia, *bengalí*, din fr. *Bengali*; rasa de câini *buldog* cunoaște variantele *búldog* (din engl. *bull-dog*) și *buldóg* (din fr. *bouledogue*, adaptare a engl. *bull-dog*); variantele *candíd* și *cándid* (plin de candoare, nevinovat, neprihănit) sunt împrumutate din fr. *candide*, respectiv din lat. *cándidus*; dintre variantele *cólaps* și *coláps* (insuficiență respiratorie periferică...), prima provine din engl. *collapse*, iar a doua din lat. *collapsus*, fr. *collapse*; variantele *délco* și *delcóu* (cap distribuitor la motoarele cu aprindere electrică), deopotrivă accentuale și fonetice, sunt împrumutate din engl. *delco* (marcă înregistrată extrasă din *Dayton Engineering Laboratories Co*), respectiv din fr. *delco*; variantele *fádo* și *fadó* (gen de muzică portugheză...) își explică, de asemenea, accentuarea dublă printr-o dublă origine (din port. *fado*, fr. *fado*); accentuarea *íntim* (profund, lăuntric; apropiat, cordial; secret, restrâns) face trimitere la lat. *intimus* (cf. și it. *intimo*), în timp ce *intím* provine din fr. *intime*; accentuarea *lámpas* (vipușcă) se regăsește în rusă (*лампас* [< fr.]), iar *lampás* provine din fr. *lampas* și, eventual, din germ. *Lampás* [< fr.]; varianta *metabólă* (procedeu retoric prin care se repetă un enunț schimbând ordinea cuvintelor) este împrumutată din fr. *métabole*, iar varianta *metábolă* trimite la etimonul lat. *metabola* (cf. și it. *metabole*); accentuarea *módem* (dispozitiv periferic în informatică) reproduce pronunțarea engl. *modem* (cf. it. *modem*), în timp ce *modém* se explică prin fr. *modem*; din fr. *nandou* (cf. și it. *nandú*, sp. *ñandú*) se explică accentuarea oxitonă *nandú* (gen de păsări asemănătoare struțului...), iar din germ. *Nándu* se explică cea paroxitonă *nándu*; accentuarea *pegás* (cal miraculos înaripat...) este din franceză (*pégase*), iar accentuarea *pégas* se poate explica atât extern (cf. gr. *Πήγασος*, lat. *Pegăsus*, it. *Pégaso*), cât și intern (prin tendința de regresiune a accentului); *penúrie* și *penuríe* (lipsă, sărăcie) sunt împrumuturi, pe de o parte, din lat. *penuria* (cf. și it. *penúria*) și, pe de altă parte, din fr. *pénurie*; *pícnic* și *picníc* (masă comună în aer liber...) reprezintă

[15] Pentru comparația între cele două ediții ale DOOM-ului, vezi Aida Todi, *Dubletele accentuale și norma lingvistică*, în vol. *Lucrările primului Simpozion Internațional de Lingvistică*, editori: Nicolae Saramandu, Manuela Nevaci, Carmen Ioana Radu, București, Editura Universității din București, 2008, p. 345-354.

[16] Am respectat, în prezentarea variantelor, opțiunea din DOOM[2].

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

reflexe atât ale engl. *picnic* [< fr.], cât și ale etimonului comun francez *pique-nique*; *políp* și *pólip* (animal nevertebrat...; excrescență cărnoasă...) se explică din fr. *polype* și din lat. *pólypus* (cf. și it. *pólipo*); *pónei* (rasă mică de cai...) are origine engleză (*pony*), iar varianta secundară *ponéi* are origine franceză (*poney* [< engl.]); *primúlă* (plantă ornamentală...) provine din fr. *primule*, iar varianta *prímulă*, din lat. *primula*; *profésor* (cadru didactic...) reproduce accentuarea germană (*Professor*) și latină (*professor*), iar *profesór*, pe cea franceză (*professeur*); la fel se explică și variantele accentuale substantivale *prognóstic* (prognoză medicală) (cf. it. *prognóstico*, lat. *prognósticus, -a*, germ. *Prognóstik[um]*) și *prognostíc* (din fr. *pro(g)nostic*)[17], *protéctor* (din lat. *protector, -oris*) și *protectór* (din fr. *protecteur*)[18], *púber* (din lat. *puber*) și *pubér* (din fr. *pubère*), *rolfílm* (din fr. *rollfilm*) și *rólfilm* (din germ. *Rollfilm*), *satíră* (din fr. *satire*) și *sátiră* (din lat. *satyra*, ngr. *σατύρα*), *sinécdocă* (cf. ngr. *συνεκδοχή*) și *sinecdócă* (din fr. *synecdoque*), *tráfic* (din it. *traffico*, cf. engl. *traffic*) și *trafic* (din fr. *trafic*), *véctor* (din lat. *vector, -oris*, germ. *Vektor*) și *vectór* (din fr. *vecteur*) etc.[19] Accentuările cu suport etimologic ale variantelor menționate mai sus au putut fi sprijinite inclusiv de tendințe interne sau de diverse asocieri analogice, iar unele dintre ele (mai ales în cazul cuvintelor cu mare frecvență) tind să se specializeze semantic[20].

VI.2. O a doua categorie este formată din variante accentuale externe (etimologice) și interne (analogice). Astfel, în funcție de ordinea de preferință recomandată în DOOM[2], sunt de semnalat mai multe subcategorii:

2.1. Variantă externă (etimologică) ca opțiune prioritară (pe prima poziție) și variantă analogică (internă) ca opțiune secundară: *axílă* „subsuoară; loc unde se împreună ramura cu trunchiul unei plante sau frunza cu ramura” (din fr. *axile*, lat.

---

[17] Vezi atestată oscilația accentuală (și recomandarea aferentă) în SDLR, s.v.: **prognóstic, -ă* adj. „care anunță o boală: semne prognostice ale uneĭ boale”. S. n., pl. *-e* și *-urĭ* (fr. *pronostique*). „Semn prevestitor: sosirea luĭ era un răŭ prognostic. Părere exprimată pin [!] care cauțĭ să ghiceștĭ la jocurĭ, la alergărĭ de caĭ ș. a.: prognosticu era că va cîștiga. – Fals *pronostíc*.

[18] Ca adjectiv, este admis exclusiv *protectór*.

[19] Pentru dubletul accentual *desetínă/desétină* (înv.), pentru care vezi DOOM, considerat același cuvânt în DEX și în DLR s.v., înclinăm spre următoarea interpretare etimologică: *deseátină* (reg.) „măsură agrară rusească, folosită în trecut și la noi, egală cu 1,09 ha” (din rus. *дecятина*, C.M.) și *desetínă* (înv.) „dijmă, zeciuială” (din slavon. *desetina*, cf. bg. *дecетùна*).

[20] În acest sens, este de citat următoarea situație particulară (pentru care vezi DOOM, s.v.): din fr. *appendice*, lat. neol. *appendix, -icis*, it. *appendice* afost împrumutat *apendice*, cu toate sensurile etimologice („adaos, anexă, supliment..., prelungire a intestinului”) și cu accentuările etimologice (paroxitonă, după franceză, și proparoxitonă, după latină și italiană). În româna literară actuală, pronunțarea *apéndice* este recomandată pentru sensurile „adaos, anexă, elem. fonic suplimentar...”, în vreme ce pentru sensul „prelungire a intestinului” se recomandă ambele variante accentuale (*apendíce* și *apéndice*). În DEX, s.v., este trecută o singură unitate lexicală (cu etimologie multiplă), fiind corelată accentuarea *apendíce* cu sensul „mică prelungire a tubului intestinal...”.

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

axilla) și *áxilă* (accentuat regresiv după *axă*, cf. și it. *assile*), *botfór* „cizmă țărănească sau militară...” (din *ботфорт* < fr. *botte[s] forte[s]*) și *bótfor* (prin regresiune accentuală), *chehaiá* „(înv. și reg.) șef al pădurarilor; (înv.) slujbaș vamal; șef de poștă; (înv.) intendent al vizirului sau al unui pașă turc...; (înv.) reprezentant al domnilor români pe lângă Poarta Otomană” (din tc. *kehaya*, *kihaya*) și *cheháie* (accentuat după derivatele în *-aie*)[21], *dihór* „mamifer carnivor urât mirositor” (prob. din v.sl. *dyhorŭ*) și *díhor* (prin regresiune accentuală), *facsímil* (din lat. *fac simile* „fă asemenea.../tot așa ca...”, cf. it. *facsímile*, engl. *facsimile*, rus. *факсимиле*, fr. *fac-similé*) și *facsimíl* (accentuat după *cinefíl*, *ductíl*, *facíl*, *fitíl*, *mobíl* etc.), *gângav* „(persoană) care vorbește greu, bâlbâit” (din vsl. *gongnavŭ*) și *gângáv* (după *grozav*, *zurbav* etc.), *gíngaș* „plăpând; mofturos; dificil” (din magh. dial. *dsingás*) și *gingáș* (accentuat după derivatele cu sufixul *-áș*: *arcaș*, *buclucaș*, *poznaș*, *plutaș* etc.), *glásbeton* „geam solid din tuburi de sticlă închegate cu beton” (din germ. *Glasbeton*) și *glasbetón* (accentuat după *betón*, vezi și *rucsác*, după *sac*, *rolfílm*, după *film* etc.), *haltéră* „aparat de gimnastică...” (din fr. *haltère*) și *hálteră* (accentuat după *líteră*, *méșteră*, *péșteră*, *poteră* etc.)[22], *jílav* „umed, reavăn” (din bg. *žilav*) și *jílav* (prin accentuare analogică, vezi explicația la *gângav*), *málaga* „vin de Malaga” (din sp. *málaga*, cf. it. *málaga*, germ. *Málaga*) și *malága* (accentuat prin tendința de echilibrare a efortului de pronunțare spre mijlocul cuvântului), *mánager* „specialist în conducerea unei societăți, antreprize, companii etc., impresar” (din engl. *manager*) și *manáger* (românizare prin accentuare paroxitonă), *molibdén* „metal foarte dur, asemănător cu fierul...” (din fr. *molybdène*; cf. it. *molibdèno*) și *molíbden* (prin regresiune accentuală, după modelul seriei paroxitone *beriliu*, *franciu*, *litiu*, *magneziu*, *potasiu*, *sodiu* etc.; cf. și engl. *molybdenum*), *níscai* „care este în cantitate nedeterminată, mică” (lat. *nescio qualis*) și *niscái* (accentuat după modelul lui *dihai*, *mălai*, *plai*, *scai*, *strai*, *susai* etc.), *órdie* (înv.) „hoardă” (din bg. *орδия*, scr. *órdija* < tc. *ordu*) și *ordíe* (accentuat după seria derivatelor în *-íe*), *parápon* „necaz, ciudă” (din ngr. *παράπονον*) și *parapón* (înv., fam.) (accentuat după modelul lui *baston*, *bluzon*, *bușon*, *buton*, *galanton*, *ghinion* etc.), *pénalty* „lovitură de pedeapsă la fotbal, de la 11 metri de poartă” (din engl. *penalty*) și *penálti* (românizare prin accentuare paroxitonă), *șpílhozen* „pantalonași cu bretele, pentru copii” (din germ. *Spielhosen*) și *șpilhózen* (românizare prin accentuare paroxitonă), *víndiac* „haină de vânt; hanorac” (din germ. *Windjacke*) și *vindiác* (accentuat după modelul lui *hanorac*, la care se pot adăuga derivatele accentuate pe *-ác*) etc.

2.2. Variantă analogică (internă) ca opțiune prioritară (pe prima poziție) și variantă etimologică (externă) ca opțiune (devenită) secundară: *acatíst* „cântare religioasă...” (pop./Trans., accentuat după derivatele în *-íst*) și *acátist* (din ngr. *ακάθιστος*, slavon. *akathistŭ*), *agríș* „arbust spinos, cu fructe comestibile...” (pop.,

[21] Vezi, similar, și compusele *capuchehaiá/capucheháie*.

[22] Vezi și *gánteră/gantéră* „halteră” (din rus. *гантели*, probabil același cuvânt cu *halteră*...).

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

accentuat după derivatele în *-íș*: *acoperiș*, *aluniș*, *aniniș*, *ariniș* etc.) și *ágriș* (din magh. *egres*), *anóst* „plicticos, searbăd” (accentuat după *adăpost*, *avampost* etc.) și *ánost* (din ngr. *άνοστος*), *ántic* „care a existat în trecutul îndepărtat...; referitor la Antichitate” (prin tendința de regresiune accentuală sau după modelul seriei derivative *estic*, *pașnic*, *vajnic*, *vestic* etc.) și *antíc* (din lat. *antiquus*, it. *antico*, fr. *antique*, cf. germ. *antík*), *balonzáid* „material impermeabil; haină de ploaie” (accentuat oxiton pentru „compensarea” dificultății de pronunțare etimologică ?) și *balónzaid* (din germ. *Ballónseide[n]mantel*), *bántu* „populație africană negroidă...” (prin tendința de regresiune accentuală specifică seriei împrumuturilor bisilabice; cf. și it. *bántu*) și *bantú* (din fr. *Bantou*, cf. și germ. *Bantú*), *batâr* „măcar, cel puțin” (prin analogie exclusiv formală, după modelul seriei *catâr*, *hatâr*, *satâr* etc.) și *bátăr* (din magh. *bátor*), *bébe* „copil în primele luni de viață” (cu accentuare analogică, mai degrabă expresivă) și *bebé* (din fr. *bébé*), *digáma* „semivocală cu valoare de *u* consonantic, componenta a unor diftongi, triftongi etc.” (după modelul seriei articulate hotărât *gama*, *madama*, *panorama* etc.) și *dígama* (din fr. *digamma* [< gr. *δίγαμμα*]; cf. și it. *dígamma*, germ. *Dígamma*), *fráv* „slăbuț, plăpând, gingaș; (fig.) (cam) slab din punctul de vedere al calității, al temeiniciei” (analogic, după *bolnáv*, *scârbav* etc.) și *frav* (din v.sl. *chyravŭ* „bolnăvicios”, apropiat de *fir*), *hatmán* „boier de divan în Moldova medievală; mare spătar, șef al armatei” (accentuat oxiton după seria derivatelor în *-án*, eventual după seria vechilor ranguri medievale: *aprod*, *ataman*, *logofăt*, *spătar*, *postelnic*, *vornic* etc.) și *hátman* (din pol. *hetman*), *lectícă* „(ist.) mijloc de locomoție pentru cei bogați, litieră” (după derivatele în *-ică* accentuate pe sufix) și *léctică* (din lat. *lectica*), *precaút* „prudent, prevăzător, circumspect” (după seria cuvintelor oxitone în *-út*: *astronaút*, *cosmonaút* etc.) și *precáut* (din lat. *praecautus*), *propedeútică* „disciplină care constituie o introducere necesară în studiul unei alte discipline;ramură a medicinei care are ca obiect învățământul pregătitor clinic” (accentuat după *nautică*) și *propedéutică* (din germ. *Propädeutik*)[23], *suburbíe* „cartier mărginaș al unui oraș mare” (analog., după *periferíe*) și *subúrbie* (din lat. neol. *suburbium*) etc.

În DOOM[1] sunt înregistrate inclusiv dublete accentuale literare alcătuite din nume proprii, dintre care prima modalitate de accentuare este considerată cea mai frecventă, indiferent dacă ea corespunde accentuării din limba de origine, accentuării dintr-o altă limbă sau unei tendințe analogice: pentru nume de orașe, provincii, state, insule vezi *Búdapesta* (etim.) / *Budapésta*, *Cópenhaga* / *Copenhága*, *Léningrad* / *Leningrád* (etim.), *Monáco* / *Monacó* (etim.), la care am putea adăuga exemple ca *Bosfór* și *Bósfor*, *Brátislava* și *Bratisláva*, *Kiév* și *Kíev*, *Nicosía* și *Nicósia* (dintre care doar primul era considerat literar în DOOM[1]) și *Balcíc* / *Bálcic*, *Báli* / *Balí*, *Bángkok* / *Bangkók*, *Belfást* / *Bélfast*, *Biscáia* / *Bíscaia*, *Cádiz* / *Cadíz*, *Cánberra* / *Canbérra*,

[23] În SDLR, s.v., singura formă recomandată este cea etimologică: *propedéŭtic, -ă* adj., s.f.

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

Edírne / *Edirné*, *Flórida* / *Florída*, *Andalucía* / *Andalúzia*, *Stávropol* / *Stavrópol* etc., care nu apar în DOOM[1] şi care au pe primă poziţie accentuarea etimologică[24], iar pe poziţie secundă, cea analogică, dar uzuală; pentru nume greco-latine al căror aspect fonetic şi grafic reflectă originea directă, acceptate în variaţie liberă cu corespondentele lor adaptate, vezi dublete ca *Amfilóh* / *Amphílochus*, *Anaxágora* / *Anaxagóras*, *Anaximándru* / *Anaxímandros*, *Antióh* / *Antíochus*, *Aristofán* / *Aristóphanes*, *Atamánte* / *Áthamas*, *Diónysos* / *Dionýsus*, *Hipocráte* / *Hippócrates*, *Ifigénia* / *Iphigenía*, *Pitágora* / *Pythagóras*, *Protágora* / *Protagóras* etc.[25]

2.3. Variantă etimologică (internă) şi analogică (internă): *cólea* „aici, în apropiere; cu adevărat; în adevăr” (din *acólea*) şi *coleá* (analog., după *aici*), *díncoace* „în partea aceasta, în partea dinspre vorbitor” (din *de* + *încoace*) şi *dincoáce* (după *încoáce*), *méşteriţă* „corespondentul feminin al meşterului” (din *méşter* + *-iţă*) şi *meşteríţă* (pop., accentuat atât după seria moţionalelor în *-íţă* [*dóctoriţă*, *félceriţă*, *píctoriţă*, *tártoriţă*, *trântoriţă* etc.], cât şi, în general, după derivatele în *-íţă*)[26] etc.

2.4. Un caz particular îl constituie variantele accentuale ale creaţiilor expresiv-onomatopeice, unde, în destule cazuri, „regula” accentului este pur intuitivă şi dependentă atât de vorbitor, cât şi de context. În cazul interjecţiei *aoleu*, accentulul cade fie pe *a-* (*áoleu*), echivalent cu exclamaţiile „Doamne-fereşte!, „Chiar aşa!?”, fie pe *-e-* (*aoléu*), care arată îngrijorarea sau durerea, fie pe *-o* (*aoleó*), care arată regretul („Vai de capul cuiva...”), tot aşa cum interjecţia *hapciu* are două modalităţi de accentuare (*hapciú* şi *hapcíu*), intejecţia *huideo* se accentuează atât *huideó*, cât şi *húideo* etc.

VI.3. După cum se poate observa, dubletele accentuale literare datorate etimologiei multiple reprezintă respectarea de către vorbitori, printre altele, a regulii de accentuare din limbile de origine. Exemplele semnalate ca atare de către DOOM[2] reprezintă o parte importantă din situaţiile existente şi trebuie interpretate ca o validare inclusiv la nivel normativ a realităţii faptului că în limba română au pătruns numeroase

---

[24] Pentru exemplele accentuate ca în limba de origine, vezi *Dicţionar de pronunţare - nume proprii străine*, de Florenţa Sădeanu, Bucureşti, Editura Enciclopedică Română, 1973, s.v.

[25] Dintre numele proprii (româneşti şi străine) care cunosc, din varii motive, oscilaţie de accentuare, amintim *Carageá* şi *Carágea*, [Costache] *Négri* şi *Negrí*, [Tache] *Papahagí* şi *Papahági*, [Alecu] *Rússo* şi *Russó* (dintre care primul component este considerat literar de către DOOM[1]), respectiv [Mihail Vasilievici] *Lomonósov* şi *Lomonosóv*, [Aleksei Aleksandrovici] *Şáhmatov* şi *Şahmátov*, [Lev Nikolaevici] *Tolstói* şi *Tólstoi* etc. (dintre care primul component reprezintă accentuarea etimologică, iar al doilea, analogică.

[26] În mod curios, DOOM[2] şi, împreună cu el, DEX 2009 şi 2012 pun, pe primă poziţie, varianta secundară *măgăriţă* şi, pe plan secund, varianta *măgăríţă* (din *măgár* + *-iţă*), chiar dacă aceasta din urmă este considerată variantă principală şi, implicit, cuvânt-intrare în DOOM[1], respectiv în DLR şi în toate ediţiilor DEX-ului ante 2009. Vezi şi *cârciumăríţă*, *ciobăníţă*, *cizmăríţă*, *frizeríţă*, *moşieríţă*, *păstoríţă* etc. Mai degrabă, ar fi de luat în considerare o specializare semantică a celor două variante.

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

neologisme din două sau mai multe limbi de cultură. În ceea ce privește admiterea în variație liberă, alături de variantele etimologice și, uneori, în poziție prioritară față de ele, a accentuărilor interne, neetimologice, importanța acordată acestora se explică prin încadrarea lor în tendințe dominante sau prin presiune analogică. Astfel, sunt considerate la fel de frecvente cu cele etimologice a) variante datorate tendinței de regresiune accentuală, pe de o parte, populară sau regională, și, pe de alta, semicultă (vezi *ántic, áxilă, bótfor, díhor, bántu, hálteră*), b) variante datorate analogiei (atât seriale, cât și, mai rar, punctuale), vezi exemple de tipul *agríș, cheháie* (românizată inclusiv fonetic), *digáma, facsimíl, firáv, gângáv, gingáș, glasbetón, hatmán, jílav, lectícă, ordíe, suburbíe, vindiác* etc.), c) variante datorate tendinței de accentuare paroxitonă, mai echilibrată și mai comodă în cazul cuvintelor cel puțin trisilabice (vezi exemple ca *malága, manáger, penálti, șpilhózen* etc.) și d) variante datorate unor cauze combinate.

VII. În ceea ce urmează vom face câteva propuneri în legătură cu eventualitatea luării în considerare a unor noi dublete accentuale literare, cu argumente ce țin de etimologie și de uz, într-un echilibru care să penduleze între dominanța uzului și asumarea libertății individuale.

VII.1. O primă discuție vizează (re)introducerea în limba literară a unor variante etimologice externe[27] care au fost atestate lexicografic - și recomandate ca atare - cel puțin în epoca pătrunderii lor în limbă și care se încadrează tendințelor de accentuare manifestate în română (prima dintre variantele prezentate mai jos este varianta literară actuală). Astfel, alături de *albumén* „țesut vegetal din semințele unor plante...” (din fr. *albumen*), poate fi admisă, în variație liberă, și *albúmen* (din lat. *albumen*), variantă etimologică recomandată de SDLR s.v., sprijinită și de *albúș* (n.n.), din aceeași familie etimologică; accentuării *anatémă* (din fr. *anathème*) i se poate adăuga, la nivel secundar, și *anátemă* s.f. (din ngr. *ανάθεμα*, slavon *anafema, ana(f)tema, anathema*)[28]; accentuarea *arguție* (livr.) „argumentare sofistică nesusținută de fapte reale” (din fr. *argutie*) poate fi dublată de cea paroxitonă *argúție* (din lat. *argútia*, sprijinită și de tendința de regresiune a accentului); *áudit* „control contabil sau financiar al unei instituții publice sau al unei societăți economice” (pronunțare latinizată a engl. *audit,* cf. it. *audit,* C.M.) are drept concurent frecvent accentuarea oxitonă *audít* (din fr. *audit*), pentru care vezi MDN s.v.; cu același „drept de cetate”

[27] Pentru propunerile etimologice multiple, am consultat inclusiv DELR 1 și 2, unde se indică etimonul direct pentru fiecare variantă accentuală recomandată a fi acceptată la nivelul limbii literare.

[28] Varianta literară *anatémă* este dificil de explicat prin neogreacă, așa cum indică DEX. Mai aproape de realitate este MDN, care are în vedere doar împrumutul din franceză, în epoca modernă, la care adaugă și etimoane din greacă și latină. Într-o atare situație, este preferabilă explicarea fiecăreia dintre variante din surse externe directe diferite, unice sau multiple. În DOOM[1] figurau ca literare ambele modalități de accentuare.

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

merită a fi adăugate variantelor literare actuale accentuările *calvíție* (din lat. *calvities*) alături de *calviție* (livr.) „chelie, pleșuvie” (din fr. *calvitie*), *carácter* (din germ. *Charakter*)[29] alături de *caractér* (din fr. *charactère*), *cerbér* (din fr. *cerbère*) alături de *cérber* „animal mitologic; (fig., livr.) paznic neînduplecat” (din lat. *Cerberus*), pl. *comandóuri* (cf. fr. *commando*), cel puțin la fel de frecvent cu cel accentuat - dificil - *comándouri*, sg. lui *comándo* (din engl. *commándo*, cf. și it. *commándo*, germ. *Kommando*), *gígolo* (din engl. *gigolo*, cf. germ. *Gígolo*) alături de *gigoló* „bărbat tânăr întreținut ...” (din fr. *gigolo*, cf. it. *gigolò*), *gulág* (în DCR[3], s.v., formă-titlu) (din rus. *гулаг,* fr. *goulag*) alături de *gúlag* „sistem concentraționar (la origine, sovietic)” (cf. it. *gúlag*, germ. *Gúlag*), *ínternet* (din engl. amer. *internet*) alături de *internét* „rețea informatică mondială între computere conectate la diferite rețele locale” (din fr. *internet* sau după *net*), *ínterpol* (accentuare susținută de engl. *Interpol*) alături de *Interpól* „organism internațional de poliție criminală” (din fr. *Interpol*), *logó*, pl. *logóuri* (din fr. *logo*) alături de *lógo*, pl. *lógouri* „emblemă a unei mărci comerciale, a unei firme, a unei societăți, a unei instituții etc.” (din engl. *logo*), *minuție* (din fr. *minutie*) alături de *minúție* „meticulozitate, minuțiozitate” (din lat. *minutia*, cf. it. *minuzia*)[30], *perfórmer*[31] (din engl. *performer*) alături de *performér* „sportiv, echipă, cal de curse care a obținut o performanță deosebită într-o întrecere” (din fr. *performer* [< engl.][32], *performeur*, C.M.)[33], *símbol*, pl. *símboluri* (din lat. *symbolum*, ngr. *σύμβολον*) alături de *simból*, pl. *simbóluri* „semn/însemn convențional” (germ. *Symbol*, fr. *symbole*), *splendíd* (din fr. *splendide*) alături de *spléndid* (din lat. *splendidus*), *táxi* (din engl. *taxi*, germ. *Taxi*) alături de *taxí*, pl. *taxíuri* (din fr. *taxi*), *top-módel* (din engl. amer. *top-model*) alături de *top-modél* „manechin” (din fr. *top-modèle* sau din engl. amer. *top-model*, accentuat după rom. *modél*), *vermút*, pl. *vermúturi* (din fr. *vermout, vermouth*) alături de *vérmut*, pl. *vérmuturi* „tip de băutură alcoolică...” (din germ. *Wermut*, it. *vermut*)[34] etc. Cele mai multe dintre exemplele de mai sus au fost puse în evidență și discutate comparativ de către lingviști mai ales din

[29] Calitatea de variantă literară a lui *carácter* a fost propusă încă din 1983 de către Theodor Hristea (vezi discuția la Aida Todi, *Cuvinte și forme gramaticale. Structură, evoluție, norme*, București, Editura Universitară, 2015, p. 48, nota 20. Autoarea sugerează o distincție semantică între cele două modalități de accentuare: caractér (cu referire la persoane) „trăsătură a personalității” și carácter (cu referire la abstracte) „caracteristică”.

[30] În DEX și în MDN, s.v. *minúție*, este indicată - riscant - exclusiv origine franceză, opțiune care necesită cel puțin ulterioare explicații. Aceeași problemă este și la top-modél, considerat în DEX, în ciuda diferenței de accentuare, exclusiv din engleză.

[31] Considerat, pe bună dreptate, cuvânt-titlu în DCR[3] s.v.

[32] Vezi Rey, DHLF, s.v. *performance*.

[33] În DEX, s.v., din engl. *performer*, care, însă, este accentuat diferit.

[34] Variația accentuală era admisă în DOOM[1] și indicată ca reală (cu forma oxitonă, secundară) în DEX (din germ., fr., it.) și în DLR (germ., fr.). În SDLR, exclusiv accentuare oxitonă.

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

perspectiva fenomenului fluctuației accentuale, deși în cazul lor este vorba, în primul rând, despre opțiunea socio-culturală a vorbitorilor instruiți.

VII.2. Nu vom discuta aici rolul analogiei în mobilitatea accentuală a cuvintelor românești, care determină, nu de puține ori, așa cum se poate vedea la exemplele de sub **VI.2.**, admiterea unei duble accentuări, externe și interne, la nivelul limbii literare. Totuși, considerăm că, în unele situații, analogia sau exclusiv diverse dificultăți de pronunțare etimologică pot îndreptăți acceptarea unor noi dublete accentuale literare, dintre care sunt de menționat *călugăríță* (accentuat după seria femininelor moționale derivate în *-íță*) alături de *călúgăriță* (din slavon. *kalugerica* sau din *călúgăr*), *glasvánd* (accentuat după *brigand, gland, land, stand, șstrand* etc.) alături de *glásvand* (din germ. *Glaswand*), *glaspapír* (accentuat după *chimir, cimitir, mundir, papir, turnir* etc.) alături de *gláspapir* sg. tant. (din germ. *Glaspapier*), *hulpáv* și *mârșáv*[35] [accentuate oxiton după modelul perechilor *bólnav*/*bolnáv*, *ciúmpav*/*ciumpáv*, *fírav*/*firáv* (var. liberă), *gúbav*/*gubáv*, *jílav*/*jiláv* (var. liberă), *língav*/*lingáv*, *púhav*/*puháv*, *scârbav*/*scârbáv*, *scârnav*/*scârnáv*, *schílav*/*schiláv*, *trândav*/*trândáv* etc.] alături de *húlpav* (origine onomatopeică?) și *mârșav* (din vsl. *mrŭšavŭ*), *iglíță* (accentuat după derivatele diminutivale în *-iță*) alături de *ígliță* „croșetă” (din sb. *íglica*, bg. *íglica*), *rucsác* (accentuat după *sac*) alături de *rúcsac* „sac de excursionist, purtat în spate” (din germ. *Rucksack*)[36], *tiramísu* (cu regresiunea accentului) alături de *tiramisú* „prăjitură de origine italiană (...)” (din it. *tiramisù*), *veveríță* (accentuat după derivatele în *-íță*) alături de *véveriță* (din v.sl. *věverica*)[37] etc.

VII.3. Vom aduce, însă, în discuție pronunțările analogice ale unora dintre cuvintele compuse românești, cu argumente similare celor de mai sus și care pot permite acceptarea lor în limba literară. Se încadrează aici accentuări ca *adeseóri* (accentuat după *uneóri* sau pentru evitarea unui efort de pronunțare) alături de *adéseori* „frecvent, de multe ori” (din *adese* + *-ori*), *áltădată* (accentuat după *ieri, mâine* etc.)[38] alături de *altădátă* „într-un moment nedeterminat din trecut sau din viitor” (din *altă* +

[35] Vezi SDLR, DLR și DEX s.v. Despre împrumuturile în *-av* cu alternanță accentuală, vezi și Pușcariu, *loc. cit.*, p. 99.

[36] Varianta oxitonă este dată ca secundară numai în DLR s.v.

[37] Doar în DLR: Accentuat și: (popular) *veveríță*. Uneori, norma literară dă exclusivitate, sub presiunea - de multe ori, discutabilă - a uzului, unei modalități de accentuare fără suport științific și elimină, în consecință, „dreptul” vorbitorilor educați de a folosi varianta etimologică: vezi, în DOOM, accentuările exclusive *ínvers*, *síncer* etc., considerate împrumuturi din franceză și din latină (deși, în ambele limbi, etimoanele sunt accentuate pe *-e-*: lat. *invérsus*, fr. *inverse*, respectiv lat. *sincérus*, fr. *sincère*).

[38] Vezi SDLR s.v. În plus, accentuarea *áltădată* aduce un plus de personalizare conținutului comunicat de vorbitor. La fel se întâmplă și cu accentuările *ástfel* și *ráreori*.

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

dată), *astfél* (accentuat după *fel*, *defél*)[39] alături de *ástfel* „în modul acesta, în acest fel, într-un mod asemănător (cu...); așa” (din *[în] ast fel*], *rareóri* (accentuat după *uneóri*) alături de *ráreori* „câteodată, uneori, nu prea des (în timp)” (din *rare* + *ori*) etc.

VIII. Comentarii asupra corpusului.

VIII.1. În cazul variantelor de diverse tipuri, în general, și al celor accentuale, în particular, trebuie avute în vedere, complementar, următoarele două criterii: a) unul extern, criteriul etimologic și b) altul intern, criteriul analogic. Dacă un cuvânt românesc cunoaște două modalități de accentuare, care să aibă o frecvență relativ egală, la același nivel de limbă, atunci acestea se explică atât prin: a) pătrunderea respectivului cuvânt din două surse externe directe, în același timp sau în perioade diferite, cât și b) prin modificarea analogică a accentuării primare etimologice, realizată prin presiunea unor modele interne[40]. În ceea ce privește împrumuturile, care sunt cele mai multe în situația unei duble accentuări, soluția etimologiei multiple reprezintă abordarea sincronică și convențională a dubletelor etimologice cu același sens, provenite din etimoane directe diferite, dar care sunt reflexele, în limbile surse directe, ale unui unic etimon indirect sau îndepărtat. De aceea, cel puțin în dicționarele explicative și etimologice de uz general, ele sunt considerate, prin convenție asumată, variante etimologice externe ale acelei unități lexicale adoptate ca literară și, în consecință, cuvânt-titlu. Singurul dicționar care recomandă în mod explicit dubletele literare este DOOM, ca principal instrument normativ al limbii române. În dicționarele explicative generale, problema variantelor este considerată mai degrabă secundară, cele mai cunoscute dintre acestea fiind trecute, în rubrică separată, înainte de etimon/etimoane. În dicționarul-tezaur al limbii noastre (DLR), variantele, atât cele externe, cât și cele interne (analogice, regulate sau accidentale), sunt prezentate detaliat și cu indicații diastratice, iar uneori sunt și explicate ca mod de formare. O recomandare generală, în acest sens, este explicarea, în măsura posibilului, a diverselor tipuri de variante, eventual cu gruparea lor minimală după criterii externe sau interne. Această explicare ar avea rolul de a se evidenția, pe de o parte, diversele surse de pătrundere a împrumuturilor și, pe de altă parte, rolul reglator sau, dimpotrivă, surprinzător al mecanismelor analogice. Numeroase împrumuturi neologice au pătruns prin etimologie multiplă, vizibilă, după cum spuneam mai sus, inclusiv prin elemente

[39] În cazul adverbului antonimic *altfel*, accentuarea diferită este sprijinită inclusiv morfosemantic: *áltfel* adv., adj. „în alte condiții, în altă situație; diferit” vs *altfél* adv. „în alte condiții, în altă situație”.

[40] Vezi și Francisc Király, *op. cit*., p. 78: „Cuvintele împrumutate, caracterizate prin accent mobil facultativ, își datorează unul din accente etimonului din care provin, iar celălalt accent e dezvoltat pe teren românesc. Pentru că accentul de origine străină se situează în zona accentologică românească (adică pe silaba penultimă sau ultimă a radicalului, n.n.), el se poate menține, alternând cu cel dezvoltat în română, și formează, în felul acesta, o mare parte din dubletele accentuale românești”.

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

de ordin „material” (grafic, fonetic, accentual). Accentuarea și, în general, pronunțarea de către vorbitori în conformitate cu etimonul reprezintă o dovadă a cunoașterii și preluării acestuia din urmă în cunoștință de cauză, deci un fapt de cultură lingvistică și de asumare a unei opțiuni. Spre exemplu, accentuarea englezească *búldog* nu este cu nimic preferabilă față de cea franțuzească sau, eventual, analogică *buldóg*, mai ales dacă patrupedul este chiar búldog englez, respectiv buldóg francez; conform DOOM, un clasicist poate folosi varianta latină *púber*, iar un adept al limbii și culturii franceze poate opta pentru varianta oxitonă *pubér*. Teoretic, nu este imposibil ca un anume vorbitor, instruit și poliglot, să alterneze accentuările etimologice pronunțând, în funcție de context, când *íntim*, când *intím*, când *néutru*, când *neútru*, când *pónei*, când *ponéi*, când *profésor*, când *profesór* etc., fără să știe neapărat recomandările oficiale. În aceeași situație se află și recomandările noastre de dublă accentuare etimologică, a căror existență și întrebuințare, atât la același vorbitor, cât și la vorbitori diferiți, arată originea multiplă a unui anumit cuvânt și „preferințele” lingvistice ale celui care îl folosește. Argumentul că una dintre cele două posibilități de accentuare nu cunoaște același grad de frecvență cu cealaltă nu este relevant, în mod particular, pentru că opțiunea pentru una sau alta este individuală și poate fi oricând valorificată, fără ca asta să constituie o greșeală. În acest sens, abaterea de la norma actuală reprezintă, mai degrabă, o opțiune oricând argumentabilă, mai ales cu referire la cuvintele livrești, folosite la un anumit nivel cultural: *arguție*, *calviție*, *minuție* sunt accentuate franțuzește, iar *argúție*, *calvíție*, *minúție*, accentuate latinește; la fel, *Interpól* și *simból* sunt accentuate ca în franceză, iar *Ínterpol* respectă accentuarea englezească, tot așa cum *símbol* se accentuează ca în latină sau în greacă. Nu există, după părerea noastră, argumente categorice pentru eliminarea accentuării *vermút* (după franceză sau din rațiuni interne), tot așa cum nu poate fi considerată „neliterară” accentuarea, evident etimologică, *top-módel*, de origine anglo-americană. De asemenea, accentuarea *táxi* are, pe lângă argumente externe, și argumentul analogiei cu pronunțarea aceluiași cuvânt în structura unor compuse (vezi *maxi-taxi*, *taxi-girl*, *taxi-parti* etc.). În sfârșit, opțiunea exclusivă a ultimei ediții a DOOM-ului pentru uniformizarea pe o silabă anterioară celei finale în cazul unora dintre împrumuturile terminate în *-o* care au, totuși, și origine franceză nu ține cont de dificultatea reală a pronunțării pe aceeași silabă a formelor de plural în *-uri* (vezi *comándouri*, *lógouri* etc.), pentru care ar fi la fel de corecte etimologic cel puțin pluralele accentuate pe *-o-* de tip *comandóuri*, *logóuri* etc. (vezi, dintre franțuzisme, *apropó/apropóuri*, *boleró[u]/boleróuri*, *cazinóu/cazinóuri*, *embargó/embargóuri*[41] etc.)[42]. Uneori, un fapt extralingvistic

[41] În SDLR, s.v., este recomandată, ca formă unică, *embárgo* (din sp. *embargo*): „Sechestrarea uneĭ corăbiĭ dușmănești [!] în timp de răsboĭ [!], oprirea eĭ de a pleca”.

[42] În relație cu substantivele *rádio*, sg. art. *radióul*, pl. *radióuri* și *zéro*, sg. art. *zeróul*, pl. *zeróuri*, Valeria Guțu Romalo (*op. cit*., p. 59) amintește tendința actuală de a se extinde accentuarea lui *-o* (de la sg. articulat hotărât și de la pl.) și la forma de singular nearticulat prin

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

determină impunerea unei anumite accentuări sau preferințe de accentuare, așa cum este, spre exemplu, cazul lui *gígolo*, a cărui accentuare pe prima silabă se datorează, foarte probabil, prezenței cuvântului în titlul filmului „American gigolo", pronunțat, evident, à l'anglaise. De asemenea, trebuie să ținem seama, în primul rând, de sursa primară din care provine un cuvânt, cu atât mai mult atunci când acesta denumește un fapt istoric sau o realitate creată și funcțională în societatea care vorbește acea limbă: vezi, în acest sens, propunerea noastră de accentuare de tip *gulág* (în primul rând, după rusă: ГУЛаг Гла́вное управле́ние лагере́й), *ínternet* (abreviere din *Intergalactic Computer Network*, denumire dată acestei rețele globale încă din 1962 de către cercetătorii americani Joseph C. R. Licklider e Welden E. Clark) și *Ínterpol* (nume obținut prin contragerea cuvintelor englezești *International police*).

VIII.2. Dacă un cuvânt este împrumutat dintr-o singură limbă și are un pronunțat caracter cultural, dicționarele normative și, ca urmare, cele explicative recomandă ca literară, așa cum este firesc, varianta etimologică (explicabilă prin particularitățile de pronunțare ale sursei externe). În unele cazuri, de regulă la împrumuturi originar sau devenite populare, varianta externă este dublată, ca recomandare la nivelul limbii literare, de o alta, internă, care ajunge, treptat, să fie la fel de cunoscută și de folosită ca cea primară (etimologică), fie din rațiuni de adaptare analogică suplimentară la structura limbii, fie datorită manifestării unor tendințe dominante la nivel de uz. Din prima categorie fac parte, spre exemplu, *cheháie*, *gângáv*, *gingáș*, *glasbetón*, *jiláv* etc., care se încadează unor modele mai bogate și mai rezistente, iar în a doua categorie se încadrează, de asemenea, *hálteră*, *malága*, *manáger*, *penálti*, *șpilhózen* etc. Nu de puține ori, se impune în uz varianta internă și devine, în consecință, variantă prioritară, în defavoarea celei etimologice, rămase totuși pe poziție secundară (vezi exemplele de sub **VI.2.2.**). În acest sens, propunerile noastre de acceptare, pe poziție secundară, în variație liberă a accentuărilor interne *călugăríță*, *hulpáv*, *iglíță*, *mârșáv*, *veveríță* sunt argumentabile prin analogiile făcute de către vorbitori cu exemple similare (mai) bine poziționate în limbă; la fel, acentuările oxitone ale unor împrumuturi germane (alături de cele etimologice) se explică prin pronunțarea mai ușoară a cuvintelor respective (*glasvánd*, *glaspapír*) mai ales la formele de plural (vezi *glasvánduri*), destul de lungi pentru a „cere" o deplasare spre centru a accentului. Relația dintre norma academică și cea uzuală are limite de multe ori greu de trasat la nivel accentual, iar varianta cea mai realistă este, după opinia noastră, luarea în considerare a unei relații echilibrate între cele două norme, prin includerea exemplelor discutate mai sus în clase diferite de variante: pe de o parte, cele etimologice, validate de uz și susținute, în consecință, de norma academică și, pe de altă parte, cele analogice, a căror frecvență - sprijinită de argumente de încadrare structurală - le poate susține admiterea la nivelul standard al limbii literare. Cu atât mai

---

dezvoltarea după *-o* a unui *u* semivocalic (de tipul *radióu* î.l.d. *rádio*), ceea ce arată „firescul" tendinței de pronunțare cu *-o-* accentuat (cel puțin) a pluralelor propuse de noi.

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

mult, o anumită permisivitate a tratării accentului trebuie urmărită şi în cazul creaţiilor interne, ale căror modalităţi de pronunţare nu respectă nişte reguli fixe: vezi variantele *adéseori* şi *adeseóri*, *altădátă* şi *áltădată*, *ástfel* şi *astfél*, *ráreori* şi *rareóri* etc. Diferenţele accentuale pot depinde inclusiv de contextul lingvistic şi extralingvistic, ca şi de intenţia vorbitorului.

VIII.3. În ceea ce priveşte accentuarea numelor proprii, sunt, de asemenea, mai multe situaţii: a) variaţii accentuale ale numelor proprii româneşti, ale căror raţiuni ţin, în ultimă instanţă, de dorinţa sau obişnuinţa persoanelor care le au (vezi dubletele accentuale cunoscute *Míron*/*Mirón*, *Ştéfan*/*Ştefán*); b) variaţii accentuale ale numelor existente în mai multe limbi, cărora vorbitorii, indiferent de originea lor, tind să le respecte accentuarea în funcţie de originea posesorilor (vezi *Ángela* şi *Angéla*, *Crístian* şi *Cristián*, *Mónica* şi *Monica*, *Sófia* şi *Sofía* etc.) şi c) nume ale diverselor personalităţi, care ar trebui să-şi menţină - cel puţin la nivel literar - accentul originar: *Napoleón*, [Elena] *Faragó*, [Spiru] *Harét*, [Mihail] *Pascály*, [Dimitrie] *Rallét*, [Anghel] *Saligný* etc.

În concluzie, accentuarea cuvintelor româneşti este o chestiune care depinde atât de factorul etimologic, cât şi de cel analogic. În privinţa factorilor care impun o anumită accentuare, sunt de făcut următoarele precizări: 1) criteriul etimologic are întâietate în faţa celui analogic; 2) în ciuda acestei priorităţi, sunt cazuri în care accentuarea analogică devine dominantă (în acest caz, folosirea accentuării etimologice reprezintă nu atât o greşeală, cât, mai ales, o anumită opţiune a vorbitorului); 3) etimologia multiplă distinge, în multe cazuri, originea directă a cuvintelor cu accentuări diferite, iar concurenţa acestora - acolo unde ea există, chiar şi în cazuri individuale - este admisibilă, de asemenea, ca opţiune a vorbitorilor, la nivelul limbii literare; 4) luarea în considerare la nivel literar a unei variante analogice trebuie să fie susţinută de argumente de ordin structural, adică de încadrarea ei într-o serie accentuală dominantă; 5) în cazul unor cuvinte, mai ales nume proprii, cu referinţe culturale, este preferabilă accentuarea etimologică.

BIBLIOGRAFIE

Dicţionare:

Dicţionarul etimologic al limbii române, 2 vol. (A-C). Redactori responsabili: acad. Marius Sala şi Andrei Avram, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2011 şi 2015 (DELR).

Dicţionarul explicativ al limbii române, ediţia a II-a. Conducătorii lucrării: acad. I. Coteanu şi Lucreţia Mareş, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1998. Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită de Monica Busuioc, Elena Ciobanu, Nicoleta Mihai, Maria Păun, Eleonora Popa, Carolina Popuşoi, Zizi Ştefănescu Goangă, Bucureşti, Univers Enciclopedic Gold, 2012 (DEX).

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

Dictionnaire historique de la langue française, sous la direction de Alain Rey, Paris, Le Robert, 1995 (DHLF).

Dicţionarul limbii române. Sub conducerea lui Sextil Puşcariu (*A – Lojniţă*), Bucureşti, 1913 – 1949 (DA).

Dicţionarul limbii române. Serie nouă. Redactori responsabili: acad. Iorgu Iordan, acad. Alexandru Graur şi acad. Ion Coteanu. Din anul 2000, redactori responsabili: acad. Marius Sala şi acad. Gheorghe Mihăilă. Bucureşti, Editura Academiei, 1965-2010 (DLR).

Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române, ediția I, coord. Mioara Avram, București, Editura Academiei, 1982 (DOOM[1]).

Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române, ediția a doua, revăzută și adăugită, coord.: Ioana Vintilă-Rădulescu, București, Editura Univers Enciclopedic, 2005 (DOOM[2]).

Dimitrescu, Florica (coord.), Alexandru Ciolan, Coman Lupu, *Dicționar de cuvinte recente*, ediția a III-a, București, Editura Logos, 2013 (DCR[3]).

Marcu, Florin, *Marele dictionar de neologisme*, Bucureşti, Editura Saeculum, 2000 (MDN).

Sădeanu, Florența, *Dicționar de pronunțare - nume proprii străine*, București, Editura Enciclopedică Română, 1973.

Scriban, August, *Dicţionaru limbii româneşti* (*Etimologii, înţelesuri, exemple, citaţiuni, arhaizme, neologizme, provincializme*), ediţiunea întâia, Iaşi, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună", 1939 (SDLR).

Volume, studii şi articole:

Guțu Romalo, Valeria, *Morfologie structurală a limbii române*, București, Editura Academiei, 1968.

Hristea, Theodor, *Dublete accentuale literare*, în „Tribuna României", 12/1983, nr. 243, p. 11.

Király, Francisc, *Contacte lingvistice. Adaptarea fonetică a împrumuturilor româneşti de origine maghiară*, Timişoara, Editura Facla, 1990.

Niculescu, Alexandru, *Un fenomen romanic semicult: accentuarea regresivă*, în SCL, XX/1969, nr. 2, p. 157-165.

Puşcariu, Sextil, *Limba română*, vol. II. *Rostirea*, ediție îngrijită de Magdalena Vulpe, cu studiu introductiv de Andrei Avram, București, Editura Academiei Române, 1994.

Seche, Mircea, *Schiță de istorie a lexicografiei române*, vol. I *(De la origini până la 1880)*, București, Editura Științifică, 1966.

Suciu, Emil, *Influența turcă asupra limbii române. I. Studiu monografic*, București, Editura Academiei Române, 2009.

Todi, Aida, *Dubletele accentuale și norma lingvistică*, în vol. *Lucrările primului Simpozion Internațional de Lingvistică*, editori: Nicolae Saramandu, Manuela

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)

Nevaci, Carmen Ioana Radu, București, Editura Universității din București, 2008, p. 345-354.
Todi, Aida, *Cuvinte și forme gramaticale. Structură, evoluție, norme*, București, Editura Universitară, 2015.

FREE ACCENTUAL VARIANTS – SPECIFICATIONS AND UPDATES

Abstract

This paper re-examines the topic of the mobility of the Romanian accent, approached from a normative perspective. The analysis enabled me to reach the following conclusions: the etymological criterion prevails upon the analogical one; despite this prevalence, numerous cases where the analogical stress pattern becomes prominent need to be taken into consideration at the normative level; in most of the cases, multiple etymology emphasizes the direct origin of words with different accentual patterns, and their concurrence is allowable, as a speaker's choice, at the level of literary language; in order for these analogical variants to be labelled as literary, they should be complemented by structural arguments.

Key-words: *accent, etymology, literary language, analogy, concurrence*.

BDD-V4327 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:14 UTC)